

Правове регулювання бюджетної децентралізації в Україні

Дяченко С. А., Національна академія державного управління при Президентові України

У статті охарактеризовано правове регулювання бюджетної децентралізації в Україні. Констатовано, що бюджетна децентралізація є частиною складного, багаторівневого, системного поняття «фінансові ресурси», що включає сукупність елементів, наділених інституційними характеристиками. Будучи матеріальною базою функціонування держави, велика частина фінансових ресурсів, створюваних при розподілі національного доходу, мобілізується в державних централізованих фондах грошових коштів, а також інших фондах фінансових ресурсів, які є об'єктивно необхідною умовою здійснення процесу розширеного відтворення на всіх його стадіях і у всіх формах. Обґрунтовано необхідність дослідження бюджетної децентралізації, як технології, яка обумовлює і відображає загальний політико-правовий курс державного управління. Розкрито зміст децентралізації, яка в широкому її розумінні передбачає передачу більш значних повноважень місцевим органам влади, з метою прийняття останніми самостійних рішень щодо формування доходів, витрат і нормативно-правового регулювання. Зроблено висновок, що процеси, розпочаті в 2014 році щодо фінансової децентралізації, свідчать про зміцнення фінансової основи органів місцевого самоврядування, збільшення не тільки дохідної частини місцевих бюджетів, а й видаткової. Констатовано, що з огляду на загальносвітову тенденцію політичних інститутів влади до демократизації, практично всі внутрішньодержавні системи різних країн прагнуть посилити процеси децентралізації окремих сфер політики, організації публічної влади і управління, життєдіяльності місцевих громад. З'ясовано об'єктивність та обов'язковість процесів децентралізації у сфері реалізації фінансово-забезпечувальної функції публічної влади. Підкреслено прагнення всіх сучасних високорозвинених країн до децентралізації максимально можливого кола соціальних об'єктів, в тому числі й до децентралізації бюджетних коштів та повноважень. Таке ж прагнення останнім часом спостерігається й у країнах, що розвиваються та країнах з перехідною економікою, які здійснюють політику бюджетної децентралізації з метою зміни співвідношення ступенів впливу центральних і місцевих органів публічної влади на макроекономічну ситуацію. Надано конкретні пропозиції до законодавства щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами та прогнозованості видатків місцевих бюджетів.

Ключові слова: бюджетна децентралізація; фінансові ресурси; централізовані фонди грошових коштів; державне управління; місцеві органи влади; доходи; видатки; нормативно-правове регулювання; органи місцевого самоврядування

Legal Regulation of Budget Decentralization in Ukraine

Diachenko S. A., National academy for public administration under the President of Ukraine

The article describes the legal regulation of fiscal decentralization in Ukraine. It was stated that fiscal decentralization is part of the complex, multi-level, system concept of “financial resources”, including a set of elements endowed with institutional characteristics. Being the material basis for the functioning of the state, most of the financial resources created by the distribution of national income are mobilized in state centralized funds of funds and other funds of financial resources that are objectively necessary conditions for the implementation of the process of expanded reproduction at all its stages and in all forms. The necessity of the study of fiscal decentralization, as a technology that conditions and reflects the general political and legal course of government, is substantiated. The content of decentralization, in its broad sense, which involves the transfer of more significant powers to local authorities, with the aim of making independent decisions on the formation of income, expenditure and regulatory and legal regulation is disclosed. It was concluded that the processes started in 2014 on financial decentralization, testify to the strengthening of the financial basis of local governments, increasing not only the revenue part of local budgets, but also the expenditure side. It was stated that, given the global tendency of political institutions to democratization, almost all domestic systems in different countries are seeking to strengthen the decentralization processes in certain areas of politics, the organization of public authority and government, and the livelihoods of local communities. Objectivity and compulsory decentralization processes in the implementation of

the financial and security function of public authority have been clarified. It emphasized the desire of all modern highly developed countries to decentralize the maximum possible range of social facilities, including the decentralization of budgetary funds and powers. The same desire has recently been observed in developing countries and countries with economies in transition, which implement fiscal decentralization policies in order to change the ratio of the degree of influence of central and local public authorities on the macroeconomic situation. Provided specific proposals to the legislation to improve the management of financial resources and the predictability of local budget expenditures.

Keywords: *fiscal decentralization; financial resources; centralized funds of funds; state administration; local authorities; incomes; expenditures; normative-legal regulation; bodies of local self-government*

Правовое регулирование бюджетной децентрализации в Украине

Дяченко С. А., Национальная академия государственного управления при Президенте Украины

В статье охарактеризовано правовое регулирование бюджетной децентрализации в Украине. Констатируется, что бюджетная децентрализация является частью сложного, многоуровневого, системного понятия «финансовые ресурсы», включающего совокупность элементов, наделенных институциональными характеристиками. Будучи материальной базой функционирования государства, большая часть финансовых ресурсов, создаваемых при распределении национального дохода, мобилизуется в государственных централизованных фондах денежных средств, а также других фондах финансовых ресурсов, которые являются объективно необходимым условием осуществления процесса расширенного воспроизводства на всех его стадиях и во всех формах. Обоснована необходимость исследования бюджетной децентрализации как технологии, которая обуславливает и отражает общий политико-правовой курс государственного управления. Раскрыто содержание децентрализации в широком ее понимании, которая предполагает передачу более значительных полномочий местным органам власти с целью принятия последними самостоятельных решений по формированию доходов, расходов и нормативно-правового регулирования. Сделан вывод о том, что процессы, начатые в 2014 году по финансовой децентрализации, свидетельствуют об укреплении финансовой основы органов местного самоуправления, увеличении не только доходной части местных бюджетов, но и расходной. Констатируется, что, учитывая общемировую тенденцию политических институтов власти к демократизации, практически все внутригосударственные системы разных стран стремятся усилить процессы децентрализации отдельных сфер политики, организации публичной власти и управления, жизнедеятельности местных общин. Выяснена объективность и обязательность процессов децентрализации в сфере реализации финансово-обеспечительной функции публичной власти. Подчеркнуто стремление всех современных высокоразвитых стран к децентрализации максимально возможного круга социальных объектов, в том числе и к децентрализации бюджетных средств и полномочий. Такое же стремление последнее время наблюдается и в развивающихся странах, и странах с переходной экономикой, которые осуществляют политику бюджетной децентрализации с целью изменения соотношения степеней влияния центральных и местных органов публичной власти на макроэкономическую ситуацию. Предоставлены конкретные предложения в законодательство по повышению эффективности управления финансовыми ресурсами и прогнозируемости расходов местных бюджетов.

Ключевые слова: *бюджетная децентрализация; финансовые ресурсы; централизованные фонды денежных средств; государственное управление; местные органы власти; доходы; расходы; нормативно-правовое регулирование; органы местного самоуправления*

Актуальність теми дослідження.

Оптимальне використання фінансових ресурсів – найбільш важливий та значний за обсягом напрямок фінансово-економічної діяльності держави, реалізація якого виключно повноваженнями вищих органів державної влади неефективна та недоцільна.

Останніми роками проблематиці бюджетної децентралізації приділяється підвищена увага як з боку фахівців науки державного управління [1-11], так і в правозастосовній площині в контексті реалізації публічно-управлінських функцій органами державної влади. Важливість і значимість децентралізації фінансової діяльності все частіше

виступає у якості предмету дискусії представників вищих органів державної влади провідних європейських та світових держав.

Крім того, враховуючи загальносвітову тенденцію політичних інститутів влади до демократизації, практично всі внутрішньодержавні системи різних країн прагнуть посилити процеси децентралізації окремих сфер політики, організації публічної влади й управління, життєдіяльності місцевих громад. Слід також підкреслити, що в сфері реалізації фінансово-забезпечувальної функції публічної влади процеси її децентралізації є об'єктивними та навіть обов'язковими (як мінімум під час реалізації економічних та соціально-культурних галузевих (не політичних) функцій, як-от промисловість, оборона, сільське господарство, освіта, охорона здоров'я, культура і т. п.).

Вирішення питань щодо формування місцевих бюджетів та витрачання фінансових ресурсів держави матимуть набагато більший ефект, якщо рішення з вищенаведених питань прийматимуться на рівні, максимально наближеному до місцевої громади.

Стан дослідження.

Окремі теоретичні аспекти децентралізації публічної влади в Україні досліджені в роботах фахівців у галузі державного управління, конституційного та адміністративного права, як-от: Т. М. Барановської [8; 16], В. М. Бесчастного [1], П. В. Ворони [9], М. Вуйчика [14], Ю. В. Георгієвського [4], М. Гірняка [15], В. І. Загуменника [3], Х. К. Казанчевої [33], Г. В. Курляндської [30], Ю. О. Куца [2], І. П. Лопушинського [10], В. Мамонової [5;6], О. Мігара [30], У. Оутса [32], А. А. Парамонова [7;13], Р. М. Плюща [11], О. О. Сунцової [34], В. Танзі [31], Дж. Уолліса [32].

Водночас питання бюджетної децентралізації як однієї з провідних галузей інституту фінансової децентралізації в Україні в контексті реформи публічного управління вивчені явно недостатньо.

Недостатньо вирішеними в роботах вищевказаних науковців залишаються питання щодо законодавчого визначення: а) фінансових функцій держави, переданих на виконання органам місцевого самовряду-

вання; б) сфер фінансової відповідальності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; в) чіткого та вичерпного переліку власних та делегованих повноважень органів місцевого самоврядування; г) фінансових можливостей органів місцевого самоврядування щодо виконання ними делегованих повноважень.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі наукової літератури, чинного вітчизняного та зарубіжного законодавства у сфері децентралізації публічної влади та практики його застосування охарактеризувати правове регулювання бюджетної децентралізації в Україні та надати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства з окресленої проблематики.

Виклад основних положень.

Відповідно до статистичних даних, в Україні наразі утворено 665 ОТГ, що об'єднали 3 118 громад (27,8% від загальної кількості місцевих рад станом на 01.01.2015 р.) та 5,7 млн осіб (13,4% загальної кількості населення України) [12].

Але перш ніж розкрити специфіку правового регулювання бюджетної децентралізації, слід здійснити її характеристику як цілісного, відокремленого та самостійного способу організації багатьох публічних інститутів. Необхідно визначитися на доктринальному рівні щодо розуміння бюджетної децентралізації у якості більш широкого поняття фінансової діяльності держави з метою запобігання її викривлення на місцях.

Перш за все потребує з'ясування термін «децентралізація», адже ця правова категорія має передовсім практичне значення в процесі правозастосування. У науці державного управління теоретичні аспекти децентралізації висвітлені у працях багатьох науковців [13-16]. Слід також констатувати значний вплив різноманітних категорій децентралізації на смислове використання зазначеного терміну в національних правових системах, що цілком об'єктивно, оскільки документи міжнародного рівня також використовують термін «децентралізація», причому також у найрізноманітніших значеннях. Наприклад: децентралізація влади зафіксована у Варшавській декларації (Підсумковій декларації саміту), прийнятій в Варшаві 16-17 трав-

ня 2005 року [17]; децентралізована форма організації органів державної влади визначена в Рекомендації NR (2005) 3 Комітету міністрів Ради Європи «Про викладання мов суміжних держав у прикордонних регіонах», прийнятої 2 лютого 2005 року [18]; галузева (видова) децентралізація при реалізації державних функцій відображена, наприклад, в Рекомендації NR (2005) 1 Комітету міністрів Ради Європи «Про фінансові кошти місцевої і регіональної влади», ухваленої 19 січня 2005 року [19]; в Документі Копенгагенської наради Конференції з людського виміру РБСЄ, підписаному в Копенгагені 29 червня 1990 року, децентралізація визнається як одна зі складових життєздатної демократії [20]; у якості економічної категорії децентралізація визначена в Угоді про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку, укладеному в Парижі 29 травня 1990 року [21].

Можна виділяти й інші підходи до визначення категорії «децентралізація», однак для проведеного дослідження принципово важливо, що аналіз міжнародних актів (до речі, як і нормативних актів внутрішньо-державних правових систем) дозволяє зробити наступний висновок: про децентралізацію слід говорити або як про політико-правову категорію (політичний аспект), або ж як про технічну категорію (технологію, спосіб, форму, принципіву основу) організації того чи іншого соціально-правового інституту (неполітичний аспект).

Досліджуючи фінансову діяльність держави в контексті правового регулювання бюджетної децентралізації, останню потрібно розглядати саме як технологію, тобто як категорію вторинну, похідну, яка обумовлює та відображає загальний політико-правовий курс державного управління. Отже, перший висновок у рамках нашого дослідження, який дозволяє встановити більш чіткі параметри конструкції «бюджетна децентралізація» полягає в тому, що в даному випадку децентралізація – вторинна категорія, яка виступає структурним елементом більш загальної категорії «децентралізації фінансової діяльності держави» та в повній мірі залежить від державної політики.

Поряд із цим процеси, започатковані у

2014 році щодо «фінансової децентралізації», свідчать про укріплення фінансової основи органів місцевого самоврядування, збільшення не тільки дохідної частини місцевих бюджетів, а й видаткової.

У цьому контексті Президент України П. Порошенко зазначає, що розпочата в країні ефективна фіскальна політика децентралізації стала успішним результатом змін до податкового та бюджетного законодавства. «Все це значно посилило матеріально-фінансову спроможність місцевого самоврядування і сприяло суттєвому збільшенню надходжень до загального фонду місцевих бюджетів» [22].

На підтвердження зазначеної позиції говорять й статистичні дані, адже доходи місцевих бюджетів за період з 2014 року до 2017 року збільшились у два рази (з 232 млрд грн у 2014 році до 502 млрд грн у 2017 році). Крім цього, зміна механізму вирівнювання дохідної спроможності місцевих бюджетів дала можливість зменшити диспропорції в їх доходах за податком на прибуток підприємств і податком на доходи фізичних осіб з 45 разів у 2014 році до 5 разів у 2017 році [23].

Із наведеного П. Порошенком твердження також слід особливо підкреслити значення правової політики держави у галузі бюджетної децентралізації, яка значною мірою сприяла здійсненню ефективного державного управління під час впровадження фінансової децентралізації.

Наприклад, з 2014 року по 2018 рік прийнято низку нормативно-правових актів, які започаткували процес бюджетної децентралізації [24-27].

Їх аналіз дозволив зробити висновок про існування деяких прогалин у фінансовому законодавстві України в частині організації місцевих бюджетів.

Наприклад, щорічне непрогнозоване здійснення видатків місцевих бюджетів, неефективне управління фінансовими ресурсами стало наслідком відсутності законодавчо визначених чітких функцій держави, які передані на виконання органам місцевого самоврядування. Зазначені обставини створюють передумови для невизначеності сфер фінансової відповідальності між органами

місцевого самоврядування та органами виконавчої влади.

Крім того, у Бюджетному кодексі України містяться норми, які передбачають фінансування органами місцевого самоврядування бюджетних видатків, переданих державою, з метою реалізації державних функцій. Вказана норма має конкретну соціально орієнтовану мету, яка полягає у максимальному наближенні безпосереднього споживача до отримання державних адміністративних послуг.

Водночас чіткий та вичерпний перелік власних та делегованих повноважень органів місцевого самоврядування у профільному Законі не визначений за галузями бюджетної сфери [28]. Крім того, цільове розподілення видатків на виконання делегованих та власних повноважень органів місцевого самоврядування взагалі не передбачено чинним Бюджетним кодексом України.

Як наслідок – постійний перерозподіл видатків місцевих бюджетів між тими, що покриваються за рахунок трансфертів, і тими, що не покриваються ними.

На сьогодні вкрай необхідно на конституційному рівні визначити матеріальну та фінансову основу місцевого самоврядування. Зокрема, у проекті закону України

про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) від 01.07.2015 № 2217а визначається, що такою основою є земля, рухоме і нерухоме майно, природні ресурси, інші об'єкти, що є у комунальній власності територіальної громади, місцеві податки і збори, частина загальнодержавних податків та інші доходи місцевих бюджетів [29].

Поряд із цим у якості позитивної тенденції слід вказати на щорічне, починаючи з 2014 року, збільшення видатків місцевих бюджетів.

Зокрема, власні доходи місцевих бюджетів від 2014 по 2017 рік зросли на понад 100 млрд гривень. Темпи зростання місцевих податків та зборів у об'єднаних територіальних громадах становлять 29,4% (за 11 місяців 2017 р.), що більше від середнього по Україні на 24,9%. Зокрема, плата за землю зросла на 20%, надходження податку на нерухоме майно – на понад 70%. Видатки бюджету розвитку в розрахунку на одну особу порівняно з минулим роком збільшилися у 1,5 рази [12].

У зв'язку з цим можемо констатувати збільшення державної фінансованої підтримки на розвиток об'єднаних територіальних громад та розбудову інфраструктури.

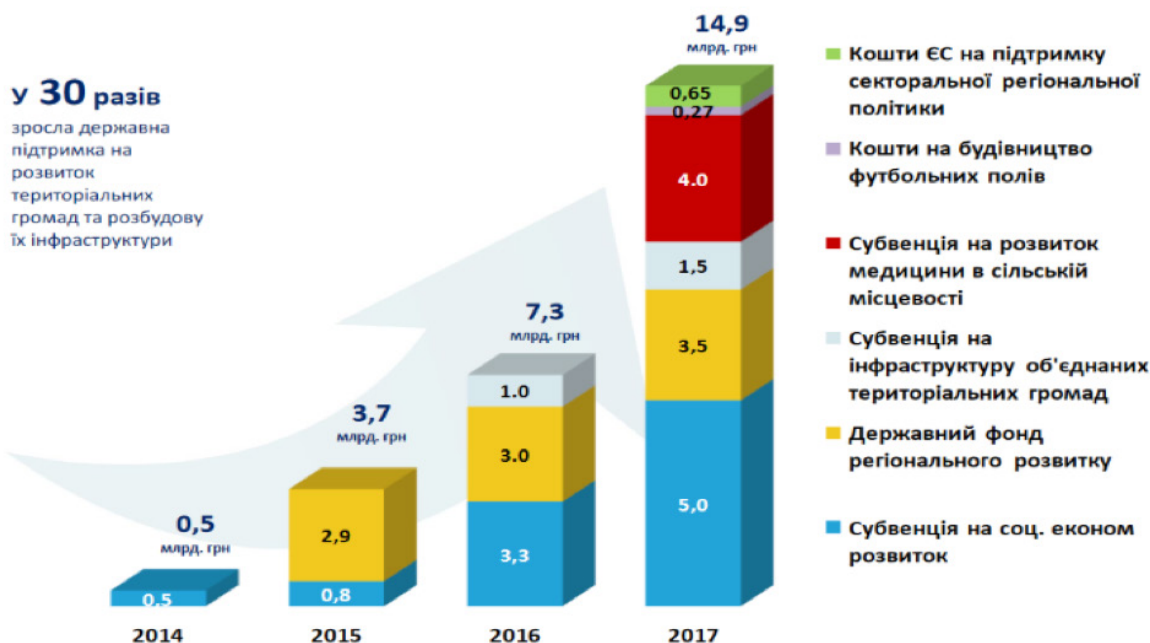

Рис. 1. Графік збільшення державної фінансованої підтримки на розвиток об'єднаних територіальних громад та розбудову інфраструктури [31]

Зазначений висновок підтверджується нижченаведеними даними.

Іншим важливим аргументом на користь децентралізації виступає факт нерівномірного користування різними територіальними громадами місцевими благами. Наприклад, вигоди від внутрішніх водних шляхів або наявності лісу на окремій території держави знаходяться у володінні мешканців конкретних регіонів. Такі комунальні послуги, як збір і вивезення сміття, вуличне освітлення і т.п., адресовані жителям конкретних населених пунктів, і потреби в них будуть неоднаковими в різних регіонах. Надання суспільних благ тільки силами органів, підвідомчих центральному уряду, пов'язане зі значними витратами: при однаковому підході до всіх територій на одних територіях буде відбуватися перевиробництво суспільних благ, на інших – їх недовиробництво [31].

Важлива перевага децентралізації також полягає в тому, що близькість органів місцевої влади до населення і частота взаємодії між ними дозволяє сформувати канали комунікацій, за допомогою яких громадяни можуть висловлювати свої інтереси. Крім того, таке регулярне й активне спілкування підвищує підзвітність місцевої влади своїм громадянам. Адміністративна автономія створює передумови для навчання, пошуку нових підходів, підвищення загальної якості управління.

Децентралізовані системи здатні забезпечити більшу стабільність, оскільки місцеві автономії обмежують можливості центру проводити фіскальну або монетарну політику на свій розсуд. Реальна децентралізація, що передбачає жорсткість бюджетних обмежень і виборність місцевих органів влади, призводить до зниження бюджетного дефіциту. Децентралізація сприяє збереженню ринків і стимулює їх розвиток.

На підставі викладеного, на нашу думку, потребують уточнення окремі термінологічні конструкції. По-перше, закономірно, що поняття «бюджетна децентралізація» є частиною складного, багаторівневого, системного поняття «фінансові ресурси», що включає сукупність елементів, наділених інституційними характеристиками. Більше того, будучи матеріальною базою функціону-

вання держави, велика частина фінансових ресурсів, утворених при розподілі національного доходу, мобілізується в державних централізованих фондах грошових коштів, а також інших фондах фінансових ресурсів, які є об'єктивно необхідною умовою здійснення процесу розширеного відтворення на всіх його стадіях і у всіх формах.

І вже при визначенні змістовних критеріїв категорії «бюджетна децентралізація» можна виокремити децентралізаційні елементи організації системи фінансових ресурсів. Тобто система фінансових ресурсів децентралізована в самостійні, певною мірою автономні інститути (підінститути), які об'єднані в більш великі блоки і мають власну нормативно-правову базу, власне коло суб'єктів управління та власні процедури (процес).

По-друге, крім того, що можливі централізовані і децентралізовані підходи до загальної організації фінансових ресурсів у державі, в фінансово-правовій теорії і практиці склався поділ самих фінансових ресурсів об'єднаної територіальної громади на: а) централізовані (найбільш часто визначаються як державні чи громадські); б) децентралізовані (фінансові ресурси первинних господарюючих суб'єктів).

Співвідношення між цими групами залежить від того, у який спосіб формуються фінансові ресурси на мікрорівні (наприклад, як розподіляється прибуток в межах локального господарюючого суб'єкта) і на макрорівні (наприклад, який обсяг податкових платежів і відрахувань сплачують господарюючі суб'єкти).

І тут виникають певні термінологічні та, як наслідок, практичні складності. Так, говорячи про централізовані фінансові ресурси, слід мати на увазі певний ступінь формальності при вживанні терміну «централізовані», оскільки, як було показано вище, він суперечить самій природі організації місцевих фінансів, заснованій на поєднанні принципів централізації та децентралізації, з явною перевагою останнього.

Під час аналізу цієї колізії видається важливим зробити акцент на різному змістовному наповненні термінів «централізація» й «децентралізація», а звідси – їх різному

значенні. Представляють інтерес висунуті Дж. Уоллісом та У. Оутсом положення про співвідношення централізації й децентралізації в державному управлінні, одним із найважливіших важелів якого є бюджетна система.

На думку вказаних дослідників, чим ширше країна за площею, тим менш централізованим при інших рівних умовах має бути державне управління (фактор території); чим більше чисельність населення країни, тим менш централізованим має бути державне управління (фактор щільності населення); чим вище частка населення, зосередженого в містах, тим менш централізованим має бути державне і регіональне управління (фактор соціальної інфраструктури); чим вище рівень доходу на душу населення, тим більш централізованим має бути державне управління та його участь в програмах, пов'язаних із перерозподілом доходів (фактор інвестиційної залежності держави від економіки); чим більш різноманітним є попит на державні послуги, що випливає з нерівномірного розподілу доходів по регіонах, тим менш централізованим при інших рівних умовах має бути управління з боку держави і регіонів (фактор соціальної залежності держави від економіки) [32, с. 13; 33, с. 73].

По-третє, важливий аспект, що вимагає свого самостійного дослідження, це залежність обсягу та величини як централізованих, так і децентралізованих фінансових ресурсів від ступеня й балансу співвідношення принципів «централізація / децентралізація» в політичній моделі держави. Практика показує, що всі сучасні високорозвинені країни демонструють стабільне прагнення до децентралізації максимально можливого кола соціальних об'єктів, в тому числі й до децентралізації бюджетних коштів та повноважень. Таке ж прагнення останнім часом спостерігається і в країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою, які здійснюють політику бюджетної децентралізації з метою зміни співвідношення ступеня впливу центральних і місцевих органів публічної влади на макроекономічну ситуацію. Тривалий час у більшості цих країн фактично переважала

централізована модель держави і існувала монополія центрального уряду на виробництво товарів, робіт і послуг.

Порівнюючи рівень фіскальної децентралізації у високорозвинених країнах (серед яких є як унітарні, так і федеративні держави) і в країнах із низьким рівнем розвитку, економісти дійшли висновку, що децентралізація і економічний підйом є високо релевантними категоріями, причому їх взаємозв'язок характеризується позитивним коефіцієнтом [34, с. 134].

Висновки.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження спробуємо надати наступні пропозиції в частині удосконалення правового регулювання бюджетної децентралізації в Україні.

По-перше, враховуючи неефективність управління фінансовими ресурсами та непрогнозованість видатків місцевих бюджетів потребують визначення на найвищому, конституційному рівні, фінансові функції держави, передані на виконання (делеговані) органам місцевого самоврядування.

До пріоритетних напрямків державної політики у сфері правового регулювання бюджетної децентралізації також доцільно віднести якнайшвидше визначення сфер фінансової відповідальності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. У зв'язку з тим, що чіткий та вичерпний перелік власних та делегованих повноважень органів місцевого самоврядування у Законі України «Про місцеве самоврядування» не визначений, зазначене питання також набуває актуальності в контексті обраної проблематики.

З огляду на те, що Бюджетний кодекс України не передбачає цільове розподілення видатків на виконання делегованих та власних повноважень органів місцевого самоврядування, пропонуємо внести відповідні доповнення до вказаного законодавчого акту. Крім того, потребує нормативного врегулювання порядок визначення фінансових можливостей органів місцевого самоврядування щодо виконання ними делегованих повноважень, шляхом закріплення відповідних повноважень за Міністерством фінансів України.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Бесчастний В. М. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні / В. М. Бесчастний. – Київ: Знання. 2012. – 652 с.
2. Куца Ю. О. Територіальна громада: управління розвитком / Ю. О. Куца, О. В. Решевець. – Харків: Константа. 2013. – 540 с.
3. Загуменник В. І. Державне управління та виконавча влада в Україні / В. І. Загуменник, В. В. Проценко. – Київ: (ДУВПІ «Бендерська друкарня «Поліграфіст»), 2015. – 296 с.
4. Георгієвський Ю. В. Компетенція органів публічної влади: теорія і практика застосування / Ю. В. Георгієвський. – Київ: Логос, 2015. – 345 с.
5. Мамонова В. Державна регіональна політика: проблеми формування правової бази / В. Мамонова // Публічне управління: теорія та практика. – 2010. – № 1. – С. 59-67.
6. Мамонова В. Формування лідерів громад: роль науки та освіти з публічного управління: Formation of community leaders: the role of science and knowledge of public administration. Innovations in science and education: challenges of our time: collection of scientific papers / В. Мамонова. – London: IASHE, 2016. P. 27-30.
7. Парамонов А. А. Особенности территориальной организации власти в результате социально-экономических трансформаций / А. А. Парамонов // Вестн. гос. и муницип. управления. – 2014. – № 1. – С. 52-57.
8. Барановська Т. М. Децентралізація влади як основний напрям вдосконалення державної політики розвитку територіальної громади і Т. М. Барановська / Т. М. Барановська // Актуальні проблеми державного управління. – 2015. – Вип. 2. – С. 145-152.
9. Ворона П. В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади / П. В. Ворона. – Полтава: ПУЕЕ, 2012. – 341 с.
10. Лопушинський І. П. Місцеві вибори як форма прямої демократії / І. П. Лопушинський // Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи: збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ; Херсон: Олді-плюс, 2015. – С. 105-108.
11. Куйбіда В. С. Нова державна регіональна політика / В. С. Куйбіда, О. М. Іщенко, А. Ф. Ткачук та ін. – Київ: Крамар. 2014. – 232 с.
12. Реформа децентралізації. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/reforma-decentralizaciyi>.
13. Парамонов А. О. Оцінка ефективності територіальної організації влади: зарубіжний досвід / А. О. Параманов // Теорія та практика державного управління. – 2014. – Вип. 1. – С. 335-342.
14. Вуйчик М. Організація та принципи функціонування органів самоврядування в Польщі / М. Вуйчик, М. Грабец. – Варшава: PLIK, 2000. – 104 с.
15. Гірняк М. Європейська хартія місцевого самоврядування в Україні: питання реалізації та контролю / М. Гірняк. – Львів, 2005. – 90 с.
16. Барановська Т. М. Вплив держави на розвиток адміністративно-територіальних одиниць базового рівня: зарубіжний досвід / Т. М. Барановська, О. Г. Остапенко // Evrotskyupolitycky a pravnydiskurz. – 2015. – Svazek 2. – 6. – P. 119-130.
17. Варшавська декларація (Підсумкова декларація саміту): прийнята в м. Варшаві 16 травня 2005 р. - 17 травня 2005 р. – Режим доступу: <http://www.consultant.ru>.
18. Про викладання мов суміжних держав у прикордонних регіонах: Рекомендація NR (2005) 3 Комітету міністрів Ради Європи: прийнята 2 лютого 2005. – Режим доступу: <http://www.consultant.ru>.
19. Про фінансові кошти місцевої і регіональної влади: рекомендація NR (2005) 1 Комітету міністрів Ради Європи: ухвалена 19 січня 2005. – Режим доступу: <http://www.consultant.ru>.
20. Документ Копенгагенської наради Конференції з людського виміру РБСЄ: підписаний у Копенгагені 29 червня 1990 року. – Режим доступу: <http://www.consultant.ru>.
21. Угода про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку: укладено в Парижі 29 травня 1990 року. – Режим доступу: <http://www.consultant.ru>.
22. Децентралізація – одна з найефективніших реформ в державі. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-decentralizaciya-odna-z-najefektivnishih-reform-v-48226>.
23. Про результати аналізу формування та використання міжбюджетних трансфертів з Державного бюджету України місцевим бюджетам у 2016-2017 роках: рішення Рахункової палати України від 24 квітня 2018 року № 11-1. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16755983/R_RP_11-1_2018.pdf?subportal=main.
24. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
25. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
26. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
27. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28.12.2014 № 79-VIII. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
28. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – ст. 170.
29. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади): проект закону України від 01.07.2015 № 2217а. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812.
30. Сильва Д. К. Межбюджетные отношения в России: тенденции, противоречия, пути реформирования / Д. К. Сильва, О. Мигара, Г. В. Курляндская // Экономика развития региона: проблемы, поиски, перспективы. – 2006. – Т. 2. – № 7. – С. 513.

31. Tanzi V. Fiscal federalism and decentralization: A review of some efficiency and macroeconomic aspects / V. Tanzi // Annual World Bank conference on development economics. – Washington: World Bank, 1995. – P. 295-316.
32. Wallis J. Decentralization in the Public Sector: An Empirical Study of State and Local Government. Fiscal Federalism: Quantitative Studies / J. Wallis, W. Oates. – Chicago: University of Chicago Press, 1988. – P. 13-15.
33. Казанчева Х. К. Основные направления вывода региона из депрессивного состояния / Х. К. Казанчева // Регионология. – 2005. – № 3. – С. 72-82.
34. Сунцова О. О. Місцеві фінанси. – Київ: Центр учбової літератури, 2008. – 488 с.

REFERENCES

1. Beschastnyi, V.M. (2012). *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia v Ukraini* [State Building and Local Self-Government in Ukraine]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
2. Kutsa, Yu.O., & Reshevts, O.V. (2013). *Terytorialna hromada: upravlinnia rozvytkom* [Territorial Community: Development Management]. Kharkiv: Konstanta [in Ukrainian].
3. Zahumennyk, V.I., & Protsenko, V.V. (2015). *Derzhavne upravlinnia ta vykonavcha vlada v Ukraini* [Public Administration and Executive Power in Ukraine]. Kyiv: DUVPP Benderska Printing House «Polygraphist» [in Ukrainian].
4. Heorhievskiy, Yu.V. (2015). *Kompetentsiia orhaniv publichnoi vlady: teoriia i praktyka zastosuvannia* [Competence of Public Authorities: Theory and Practice of Application]. Kyiv: Logos [in Ukrainian].
5. Mamonova, V. (2010). Derzhavna rehionalna polityka: problemy formuvannia pravovoi bazy [State Regional Policy: Problems of Formation of the Legal Basis]. *Public Administration: Theory and Practice*, 1, 59-67 [in Ukrainian].
6. Mamonova, V. (2016). Formuvannia lideriv hromad: rol nauky ta osvity z publichnoho upravlinnia [Formation of Community Leaders: the Role of Science and Education in Public Administration]. *Role of Science and Knowledge of Public Administration. Innovations in Science and Education: Challenges of Our Time: Collection of Scientific Papers*. London: IASHE, 27-30 [in Ukrainian].
7. Paramonov, A.A. (2014). Osobennosti territorial'noj organizacii vlasti v rezul'tate social'no-jekonomicheskikh transformacij [Features of Territorial Organization of Property as a Result of Socio-Economic Transformations]. *Vestn. gos. i municip. upravlenija*, 1, 52-57 [in Russian].
8. Baranovska, T.M. (2015). Detsentralizatsiia vlady yak osnovnyi napriam vdoskonalennia derzhavnoi polityky rozvytku terytorialnoi hromady i T.M. Baranovska [Decentralization of Power as the Main Direction of Improvement of the State Policy of Territorial Community Development]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 2, 145-152 [in Ukrainian].
9. Vorona, P.V. (2012). *Mistseve samovriaduvannia Ukrainy v konteksti rozvytku predstavnytskoi vlady* [Local Government of Ukraine in the Context of the Development of Representative Authority]. Poltava: PUEE [in Ukrainian].
10. Lopushynskiy, I.P. (2015). Mistsevi vybory yak forma priamoi demokracii [Local Elections as a Form of Direct Democracy]. *Derzhavna polityka shchodo mistsevoho samovriaduvannia: stan, problemy ta perspektyvy – State policy on local self-government: state, problems and prospects: Proceedings of the VI All-Ukrainian scientific and practical conference*. Kyiv; Kherson: Oldi Plus, 105-108 [in Ukrainian].
11. Kuibida, V.S., Ishenko, O.M., & Tkachuk, A.F. et al. (2014). *Nova derzhavna rehionalna polityka* [New State Regional Policy]. Kyiv: Kramar [in Ukrainian].
12. *Reforma detsentralizatsii* [Decentralization Reform]. (2018). Retrieved from: [kmu.gov.ua Retrieved from https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/reforma-decentralizaciyi](https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/reforma-decentralizaciyi) [in Ukrainian].
13. Paramonov, A.O. (2014). Otsinka efektyvnosti terytorialnoi orhanizatsii vlady: zarubizhnyi dosvid [Estimation of the Effectiveness of the Territorial Organization of Authority: Foreign Experience]. *Theory and Practice of Public Administration*, 1, 335-342 [in Ukrainian].
14. Vuichyk, M., & Hrabets, M. (2000). *Orhanizatsiia ta pryntsyipy funkcionuvannia orhaniv samovriaduvannia v Polshchi* [Organization and Principles of Functioning of Self-Governing Bodies in Poland]. Warsaw: PLIK [in Ukrainian].
15. Hirniak, M. (2005). *Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: pytannia realizatsii ta kontroliu* [European Charter of Local Self-Government in Ukraine: Issues of Implementation and Control]. Lviv [in Ukrainian].
16. Baranovska, T.M., & Ostapenko, O.H. (2015). Vplyv derzhavy na rozvytok administratyvno-terytorialnykh odynyts bazovoho rivnia: zarubizhnyi dosvid [Influence of the State on the Development of Administrative Territorial Units of the Basic Level: Foreign Experience]. *Evropskypolitycky a pravnidiskurz*, 2, 6., 119-130 [in Ukrainian].
17. *Varshavska deklaratsiia (Pidsumkova deklaratsiia samitu): pryiniata v m. Varshavi 16 travnia 2005 r. - 17 travnia 2005 r.* [Warsaw Declaration (Summarized Summit Declaration): Adopted in Warsaw on May 16, 2005 - May 17, 2005] (2005). Retrieved from: <http://www.consultant.ru>. [in Ukrainian].
18. *Pro vykladannia mov sumizhnykh derzhav u prykordonnykh rehionakh: Rekomendatsiia NR (2005) 3 Komitetu ministriv Rady Yevropy: pryiniata 2 liutoho 2005* [On the Teaching of Languages of Adjacent States in the Border Regions: Recommendation NR (2005) 3 of the Committee of Ministers of the Council of Europe: adopted on February 2, 2005]. (2005). Retrieved from: <http://www.consultant.ru> [in Ukrainian].
19. *Pro finansovi koshty mistsevoi i rehionalnoi vlady: rekomendatsiia NR (2005) 1 Komitetu ministriv Rady Yevropy: ukhvalena 19 sichnia 2005* [On the Financial Resources of Local and Regional Authorities: Recommendation NR (2005) 1 of the Committee of Ministers of the Council of Europe: adopted on January 19, 2005]. (2005). Retrieved from: <http://www.consultant.ru> [in Ukrainian].
20. *Dokument Kopenhahenskoj narady Konferentsii z ljudskoho vymiru RBSIe: pidpysanyi u Kopenhaheni 29 chervnia 1990 roku* [Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the RCEE: Signed in Copenhagen on June 29, 1990]. (1990). Retrieved from: <http://www.consultant.ru>. [in Ukrainian].
21. *Uhoda pro zasnuvannia Yevropeiskoho banku rekonstruksii ta rozvytku: ukladeno v Paryzhi 29 travnia 1990 roku* [Agreement on the Founding of the European Bank for Reconstruction and Development: Concluded in Paris on May 29, 1990]. (1990). Retrieved from: <http://www.consultant.ru> [in Ukrainian].

22. *Detsentralizatsiia – odna z naiefektyvnishykh reform v derzhavi [Decentralization is One of the Most Effective Reforms in the State]*. (2018). Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-decentralizaciya-odna-z-najefektivnishih-reform-v-48226>. [in Ukrainian]
23. *Pro rezultaty analizu formuvannia ta vykorystannia mizhbiudzhetykh transfertiv z Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy mistsevym biudzheta u 2016-2017 rokakh: rishennia Rakhunkovoi palaty Ukrainy vid 24 kvitnia 2018 roku № 11-1. [On the Results of the Analysis of the Formation and Use of Intergovernmental Transfers from the State Budget of Ukraine to Local Budgets in 2016-2017: Decision of the Accounting Chamber of Ukraine No. 11-1 dated April 24, 2018]*. (2018). Retrieved from: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16755983/R_RP_11-1_2018.pdf?subportal=main. [in Ukrainian]
24. *Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 kvitnia 2014 r. № 333-r. [On Approving the Concept of Reforming Local Self-Government and Territorial Organization of Power in Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 333-r dated April 1, 2014]*. (2018). Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> [in Ukrainian]
25. *Pro spivrobotnytstvo terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy vid 17.06.2014 № 1508-VII [On Cooperation of Territorial Communities: Law of Ukraine No. 1508-VII dated June 17, 2014]*. (2018). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18> [in Ukrainian]
26. *Pro dobrovolne obiednannia terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 157-VIII [On Voluntary Association of Territorial Communities: Law of Ukraine № 157-VIII dated 05.02.2015]* (2018). Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19> [in Ukrainian]
27. *Pro vnesennia zmin do Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy shchodo reformy mizhbiudzhetykh vidnosyn: Zakon Ukrainy vid 28.12.2014 № 79-VIII [On Amendments to the Budget Code of Ukraine on the Reform of the Inter-Budgetary Relations: Law of Ukraine № 79-VIII dated 28.12.2014]*. (2018). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19> [in Ukrainian]
28. *Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21 travnia 1997 r. № 280/97-VR [On Local Self-Government in Ukraine: Law of Ukraine No. 280/97-VR dated May 21, 1997]*. (1997). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 24 [in Ukrainian]
29. *Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo detsentralizatsii vlady): proekt zakonu Ukrainy vid 01.07.2015 № 2217a [On Amendments to the Constitution of Ukraine (Regarding Decentralization of Authority): Draft Law of Ukraine № 2217a dated 01.07.2015]* (2018). Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812 [in Ukrainian]
30. Silva, D.K., Migara O., & Kurlandskaya, G.V. (2006). *Mezhbudgetnyye otnosheniya v Rossii: tendentsii, protivorechiya, puti reformirovaniya [Interbudgetary Relations in Russia: Tendencies, Contradictions, Ways of Reforming]. Jekonomika razvitiya regiona: problemy, poiski, perspektivy*, 2, 513 [in Russian]
31. Tanzi, V. (1995). *Fiscal federalism and decentralization: A review of some efficiency and macroeconomic aspects. Annual World Bank conference on development economics*. Washington. CDC: World Bank, 295-316.
32. Wallis, J., & Oates, W. (1988). *Decentralization in the Public Sector: An Empirical Study of State and Local Government. Fiscal Federalism: Quantitative Studies*. Chicago: University of Chicago Press, 13-15.
33. Kazancheva, Kh.K. (2005). *Kazancheva H. K. Osnovnye napravleniya vivoda regiona iz depresivnogo sostojaniya [The Main Directions of Leading the Region out of a Depressed State]. Regionologija*, 3, 72-82 [in Russian]
34. Suntsova, O.O. (2008). *Mistsevi finansy [Local Finances]*. Kyiv Center for Educational Literature [in Ukrainian]

Дяченко Світлана Анатоліївна

Кандидат наук з державного управління, доцент
Національна академія державного управління
при Президентові України
03057, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20

Diachenko Svitlana

PhD, Associate Professor
National Academy of Public Administration under
the President of Ukraine
20, Antona Tsedika St., Kyiv, 03057, Ukraine

Email: 1604102018@ukr.net ORCID: 0000-0002-5905-4607

Цитування: Дяченко С. А. Правове регулювання бюджетної децентралізації в Україні / С. А. Дяченко // Аспекти публічного управління. – 2018. – Т. 6. – № 10. – С. 37-46.

Citation: Diachenko, S. A. (2018). *Pravove rehuliuвання biudzhethnoi detsentralizatsii v Ukraini [Legal Regulation of Budget Decentralization in Ukraine]. Public administration aspects*, 6 (10), 37-46.

Стаття надійшла / Article arrived: 09.09.2018

Схвалено до друку / Accepted: 13.10.2018